

Een van de hedendaagse vormen van verzet zijn de activiteiten van klokkenluiders. Vaak hebben deze ingrijpende gevolgen voor de personen in kwestie.

Menno van Duin

Lector Crisisbeheersing (Instituut Fysieke Veiligheid) en redacteur van Impact Magazine

Klokkenluiders

Een van de hedendaagse vormen van verzet zijn de activiteiten van klokkenluiders. Vaak hebben deze ingrijpende gevolgen voor de personen in kwestie. Hoogleraar Peter van der Velden (Universiteit Tilburg) heeft recent met enkele collega's een empirisch onderzoek afgerond naar psychische klachten bij Nederlandse klokkenluiders. De gevolgen zijn zeer verstrekkend, zo blijkt. Zo'n 80% van de ondervraagden kampt met zeer negatieve effecten voor werk en inkomen en bijna de helft met negatieve gevolgen voor het gezinsleven. Deze groep heeft zes maal zo vaak als vergelijkbare mensen (naar leeftijd en demografische kenmerken) ernstige psychische klachten. Klokkenluiders raken bijna altijd hun baan kwijt en gaan er daarmee ook financieel fors op achteruit. En dat terwijl niemand er voor kiest om klokkenluider te worden.

Klokkenluiders - zo blijkt steeds uit de verhalen (zie Van der Velden et al, 2018) - melden iets wat zij binnen hun eigen organisatie zien of meemaken. Zelden zien zij deze daad als 'klokkenluiden'. Zij constateren gewoon iets wat ze eens aanhangig willen maken bij hun leidinggevende. In veel gevallen wordt daar niet of indirect op gereageerd ('dat zullen we nog eens bekijken'; 'dat heb je niet helemaal goed begrepen' of 'ik zou me daar maar niet al te druk over maken'). Vervolgens komt er langzamerhand een proces op gang, waarbij de melder en de organisatie steeds verder van elkaar verwijderd raken. De melder krijgt meer en meer het gevoel niet serieus te worden genomen en wordt soms bewust genegeerd. Zonder en vaak voordat de melder het zich goed en wel realiseert, komt deze in een positie terecht waar hij of zij aanvan-

kelijk helemaal niet voor gekozen heeft. Er ontstaan daardoor spanningen in het gezin en de relatie met de collega's komt onder druk te staan.

Klokkenluiders zijn zeker geen mensen die meer risico wensen te nemen. Maar de gevolgen van hun - feitelijk

De gevolgen om misstanden aan de kaak te stellen zijn enorm

dus vaak niet bewuste - keuze om misstanden aan de kaak te stellen, zijn enorm. Dit zijn de belangrijkste uitkomsten van onderzoek onder 27 Nederlandse klokkenluiders, mensen die misstanden hebben gemeld aan inspectiediensten en/of de media, nadat interne meldingen niets opleverden (of alleen leidden tot tegenwerking). De resultaten van het onderzoek onderschrijven volgens Van der Velden het belang van een goede en vooral ook professionele ondersteuning van klokkenluiders. Voorkomen moet worden dat klokkenluiders, zoals nu vaak het geval lijkt te zijn, 'de prijs betalen' voor iets waar de samenleving als geheel uiteindelijk grote voordelen van heeft, want feitelijk komt een klokkenluider op voor het publieke belang.

REFERENTIES

Velden, P.G. van der, M. Pecoraro, M.S. Houwerzijl & E. van der Meulen (2018), 'Mental Health Problems Among Whistleblowers; A Comparative Study', in: *Psychological Reports*.